वार्षिकपरीक्षा, 2018-19

संस्कृतम्

अवधि - होरात्रयम् **कक्षा - षष्ठी** **पूर्णांकाः - अशीतिः**

विद्यार्थिनः नाम .... **वर्गः** .... **दिनांकः - 20.2.2019 (बुधवासरः)**

निर्देशाः –

- सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।
- अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति ।
- सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि क्रमेणैव संस्कृतभाषायामेव लेखनीयानि ।
- रिक्तस्थानयुक्तानां सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत ।

खण्डः – 'क' (पठितावबोधनम् – 35 अंकाः)

प्र.1 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत – **(1x5=5)**

अजीजं दृष्ट्वा स्वामी चकितः भवति । स्वामी शनैः शनैः पेटिकाम् उद्घाटयति । पेटिकायाम् लघुपात्रद्वयम् आसीत् । प्रथमं सः एकं लघुपात्रम् उद्घाटयति । सहसा एका मधुमक्षिका निर्गच्छति । तस्य च हस्तं दशति। स्वामी उच्चैः वदति – 'अहह ! द्वितीयं लघुपात्रम् उद्घाटयति । एका अन्या मक्षिका निर्गच्छति । सा ललाटे दशति । पीडितः सः अत्युच्चैः चीत्करोति – 'आः' इति । अजीजः सफलः आसीत् । स्वामी तस्मै अवकाशस्य वेतनस्य च पूर्णं धनं ददाति ।

क) स्वामी कम् दृष्ट्वा चकितः भवति ?

ख) स्वामी काम् उद्घाटयति ?

ग) मधुमक्षिका कुत्र दशति ?

घ) स्वामी अजीजाय किं ददाति ?

ङ) कः चकितः भवति ?

प्र.2 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत – **(1x5=5)**

क) कृषकात् दूरे किं तिष्ठति ?

ख) अस्माकं भारतदेशः कीदृशः अस्ति ?

ग) अस्माभिः किं वक्तव्यम् ?

घ) शक्रावतारस्य तीर्थस्य निवासी कः आसीत् ?

ङ) असतो मा कुत्र गमय ?

प्र.3 मञ्जूषातः पदानि चित्वा वाक्यानि पूरयत – **(1x5=5)**

मञ्जूषा – | तीर्त्वा, इव, विद्यालये, कुतः, मा |

क) गङ्गा नदी .... प्रवहति ?

ख) बकः हंसः .... श्वेतः भवति ।

ग) वयं .... पठामः ।

घ) गर्वं .... कुरु ।

ङ) ते बालकाः .... नद्याः उत्तीर्णाः ।

प्र.4 कोष्ठकस्थ पदेषु उचितां विभक्तिं प्रयुज्य वाक्यानि पूरयत - **(1x5=5)**

क) बालाः .... क्रीडन्ति । (क्रीडाक्षेत्र)

ख) सर्पः .... निर्गच्छति । (बिल)

ग) नृपः .... पतति । (अश्व)

घ) यानानि .... धावन्ति । (राजमार्ग)

ङ) .... आभूषणं विद्या । (नर)

प्र.5 कोष्ठकस्थ उचितपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - **(1x5=5)**

क) सुधा .... धनम् आनयति । (कोषात् / कोषेण)

ख) .... जनसंख्या । (गगनम् / नगरस्य)

ग) गङ्गा .... प्रवहति । (हिमालयात् / चन्द्रात्)

घ) .... पुष्पाणि विकसन्ति । (बिलात् / उद्याने)

ङ) जनाः .... पुष्पाणि अर्पयन्ति । (मन्दिरे / वनस्य)

प्र.6 मञ्जूषातः समानार्थकं पदं चित्वा लिखत - **(1x5=5)**

मञ्जूषा - कोकिलः, रवेः, वस्त्राणि, पुस्तके, गगनम्

क) सूर्यस्य ....

ख) पिकः ....

ग) ग्रन्थे ....

घ) वसनानि ....

ङ) आकाशम् ....

प्र.7 मञ्जूषातः विलोमपदं चित्वा लिखत - **(1x5=5)**

मञ्जूषा - दुःखम्, मूर्खः, निरर्थकः, नीरसा, सेवकः

क) स्वामी ....

ख) सुखम् ....

ग) सार्थकः ....

घ) सरसा ....

ङ) चतुरः ....

खण्डः - 'ख' (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् - 20 अंकाः)

प्र.8 अधोलिखिते धातुरूपे रिक्तस्थानानि पूरयत - **(½×8=4)**

क)	**एकवचनम्**	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथम पुरुष	पतिष्यति	1)..........	2)..........
मध्यम पुरुष	3)..........	धाविष्यथः	धाविष्यथ
उत्तम पुरुष	4)..........	चलिष्यावः	चलिष्यामः

ख)	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम पुरुष	रक्षति	5)..........	6)..........
मध्यम पुरुष	7)..........	रक्षथः	रक्षथ
उत्तम पुरुष	8)..........	क्रीडावः	क्रीडामः

प्र.9 मञ्जूषातः उचितरूपं चित्वा रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत – **(½×8=4)**

मञ्जूषा – कौ, तैः, ते, कासु, कस्मात्, कयोः, ताभ्याम्, ताभ्याम्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सः	तौ	1)..........
द्वितीया	कम्	2)..........	कान्
तृतीया	तेन	3)..........	4)..........
चतुर्थी	तस्यै	5)..........	ताभ्यः
पंचमी	6)..........	काभ्याम्	केभ्यः
षष्ठी	कस्य	7)..........	केषाम्
सप्तमी	कस्याम्	कयोः	8)..........

प्र.10 अधोलिखितान् वाक्यान् शुद्धं कृत्वा पुनः लिखत – **(1×4=4)**

क) वृक्षस्य लता <u>नमन्ति</u> । ख) <u>एकः</u> अजा चरति ।

ग) <u>एषा</u> मम जनकः अस्ति । घ) अश्ववारः <u>अश्वेन</u> पतति ।

प्र.11 कोष्ठकप्रदत्तैः उचितैः पदैः रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत – **(1x4=4)**

क) सः नरः .... पश्यति । (चित्रम् / चित्रस्य)

ख) कक्षायां .... अलम् । (कोलाहलाय / कोलाहलेन)

ग) श्री कृष्णाय .... । (नमः / नमति)

घ) सः .... सह गच्छति । (मित्रस्य / मित्रेण)

प्र.12 अधोलिखितवाक्यानां संस्कृतेन अनुवादं कुरुत – **(1x4=4)**

क) रमा विद्यालय जाती है । ख) मैं पुस्तक पढ़ता हूँ ।

ग) वे सब खाते हैं । घ) हाथी चलता है ।

<u>खण्डः – 'ग' (रचनात्मककार्यम् – 15 अंकाः)</u>

प्र.13 अधोलिखितम् वार्तालापं मञ्जूषातः पदं चित्वा पूरयत – **(1×5=5)**

मञ्जूषा – चित्रे, पश्यामि, अस्ति, पश्यसि, कः

जया – यदा अहम् तव चित्रम् **(1)**................. तदा हसामि ।

हिमानी – त्वम् मम चित्रे हसनस्य किम् कारणम् **(2)**................. ?

जया – अस्मिन् **(3)**................. त्वम् पतसि सर्वे च हसन्ति ।

हिमानी – अन्यम् चित्रम् पश्य । अस्मिन् चित्रे एषः **(4)**................. अस्ति ?

जया – एषः मम सहोदरः **(5)**................. ।

प्र.14 अधोलिखितं चित्रं मञ्जूषायाः सहायतया पंचवाक्येषु वर्णयत - **(2×5=10)**

मञ्जूषा -	भवन्ति, एतत् चित्रम्, मेघाः, वृक्षौ, वर्षाकालस्य, मण्डूकाः, प्रसन्नाः, सन्ति, बाला, अस्ति, वर्षन्ति, स्तः

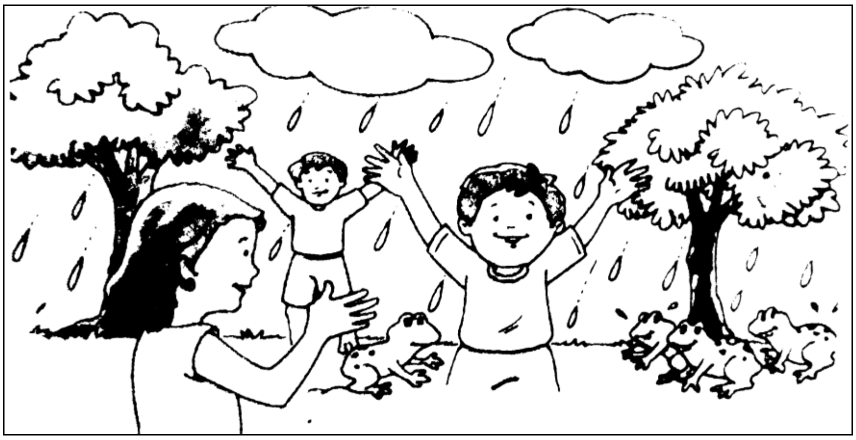

खण्डः - 'घ' (अपठितावबोधनम् - 10 अंकाः)

प्र.15 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

बाल्यकाले विशेषतः बालकस्य उपरि संसर्गस्य प्रभावः भवति । बालः यादृशैः बालकैः सह तिष्ठति तादृशः एव भविष्यति । यदि बालकः श्रेष्ठैः बालकैः सह संसर्गः करोति सः अपि श्रेष्ठः उत्तमः च भवति । यदि बालकः दुर्जनैः बालैः सह तिष्ठति क्रीडति च तदा सः दुष्टः एव भवति । यदि बालस्य मित्रम् असत्यम् वदति सः अपि असत्यम् वदति । यदि तस्य मित्रम् सत्यम् वदति सः अपि सत्यम् वदति । सत्यप्रियस्य बालकस्य सर्वत्र एव आदरः भवति । तस्य यशः अपि सर्वत्र प्रसरति । सः तु सर्वेषाम् प्रियः भवति । सः अध्यापकानाम् अपि प्रियः भवति मित्राणाम् अपि प्रियः भवति ।

क) एकपदेन उत्तरत - **(½×4=2)**

अ) बालकस्य उपरि संसर्गस्य प्रभावः कदा भवति ?

ब) कस्य बालकस्य सर्वत्र आदरः भवति ?

स) सर्वेषाम् प्रियः कः भवति ?

द) बालकस्य उपरि कस्य प्रभावः भवति ?

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत - **(2×2=4)**

अ) श्रेष्ठैः बालकैः सह बालकः कीदृशः भवति ?

ब) बालकः कदा असत्यम् वदति ?

ग) गद्यांशस्य उचितमेकं शीर्षकं लिखत । **(2)**

घ) निर्देशानुसारम् उत्तरत - **(1×2=2)**

अ) 'संसर्गः' पदस्य अर्थं किम् ? (संगतिः / असत्यम्)

ब) 'श्रेष्ठैः बालकैः' अत्र विशेषण पदं किम् ? (श्रेष्ठैः / बालकैः)